

Bijbellezingen en overdenking Vredesdienst 2023

Bijbellezingen

>>> De bijbelteksten van deze vredesdienst zijn ons aangereikt door PAX, de landelijke club die elk jaar deze Vredesweek organiseert. Ze zijn bedoeld om ons besef van wat er mogelijk is wat op te rekken. Ons voorstellingsvermogen wat aan te wakkeren, onze verbeeldingskracht een kleine boost te geven. Om ons erop te attenderen dat we in de loop van ons leven iets aantrekken, en ook weer kunnen uittrekken – wat ons dichterbij elkaar kan brengen. En dat we ons vervolgens kunnen omhullen met iets dat niet afweert, maar juist uitnodigt – waardoor we aantrekkelijk kunnen worden voor een ander. De sleutel in beide verhalen is: ‘Wees niet bang’, een uitdrukking die tientallen keren voorkomt in de Bijbel, en waarvan Jezus van Nazareth het wandelende voorbeeld is.

- Lezing: **1 Samuel 18: 1-5** (BGT)

>>> David, heeft Goliath net verslagen –hem met de steen uit zijn slinger geveld, toen met diens eigen zwaard doodgestoken en nog onthoofd ook – en komt nu, met het hoofd van Goliath in zijn hand, aan bij Saul's tent –U hoort wel, het is Vredesweek...

1 Jonatan, die bij dit gesprek aanwezig was, voelde zich meteen sterk tot David aangetrokken en vatte een innige vriendschap voor hem op. 2 Saul nam David vanaf die dag bij zich en liet hem niet meer teruggaan naar zijn ouderlijk huis. 3 En Jonatan, die David zo liefhad als zijn eigen leven, sloot vriendschap met hem: 4 hij deed zijn mantel af en gaf die aan David. Ook gaf hij hem zijn uitrusting, tot en met zijn zwaard, zijn boog en zijn koppelriem.

>>> Het begin van een diepe vriendschap, want wat lezen in het tweede boek van Samuel, wanneer David rouwt bij de gesneuvelde Jonathan: ‘*Je was mijn broeder, en mijn beste vriend. Jouw liefde was mij dierbaar, meer dan die van vrouwen.*’ (2 Sam 1:26b)

>>> Wanneer we met de Oecumenische Werkgroep nog eens een regenboogdienst organiseren, bijv i.s.m. Gay op Flakkee, gaan we op de liefde tussen die twee mannen wel een keer wat dieper in.

- Lezing: **Marcus 5: 25-35** (BGT)

>>> Jezus gaat rond als leraar en wonderdoener, hij begint meer dan bekend, gewoon beroemd te worden – en mensen geloven in zijn helende kracht:

²⁵Onder hen was ook een vrouw die al twaalf jaar aan bloedverlies leed. ²⁶Ze had veel ellende doorgemaakt door de behandeling van allerlei artsen, aan wie ze haar hele vermogen had uitgegeven zonder dat ze ergens baat bij had gehad; integendeel, ze was alleen maar achteruitgegaan. ²⁷Ze had gehoord over Jezus, en ze begaf zich tussen de menigte en raakte zijn mantel van achteren aan, ²⁸want ze dacht: Als ik alleen zijn kleren maar kan aanraken, zal ik genezen. ²⁹En meteen hield het bloed op te vloeien en merkte ze aan haar lichaam dat ze van de kwaal genezen was. ³⁰Op hetzelfde ogenblik werd Jezus zich ervan bewust dat er kracht van Hem was uitgegaan. Midden in de menigte draaide Hij zich om en vroeg: ‘Wie heeft mijn kleren aangeraakt?’ ³¹Zijn leerlingen zeiden tegen Hem: ‘U ziet dat de menigte zich om U verdringt en dan vraagt U: “Wie heeft Mij aangeraakt?”’ ³²Maar Hij keek om zich heen om te zien wie het gedaan had. ³³De vrouw, die bang was geworden en stond te trillen omdat ze wist wat er met haar was gebeurd, kwam naar Hem toe en viel voor Hem neer en vertelde Hem de hele waarheid. ³⁴Toen zei Hij tegen haar: ‘Uw geloof heeft u gered, mijn dochter; ga in vrede, u bent van uw kwaal genezen.’

>>> Zozeer geloofde deze vrouw in de helende kracht van Jezus dat alleen al het aanraken van de zoom van zijn mantel haar zou kunnen genezen – zo beschouwd kun je Jezus’ mantel hier opvatten als een werkelijke ‘mantel der liefde’: Jezus straalde iets uit wat hem niet alleen aantrekkelijk maakte – letterlijk mensen naar hem toetrok – maar ook een aanwezigheid die helend was; hij bood door wie hij was daadwerkelijk troost en bemoediging – mensen konden weer verder met hun leven.

OVERDENKING (On)vrede begint en eindigt bij jezelf

Wilt u even uw liturgie erbij pakken? Kijkt u eens naar de illustratie op de voorkant. Die is gemaakt door Len Munnik, een politiek tekenaar uit Twente.

Wat mij betreft zou er een tekstballonnetje bij mogen

- >>> Wat zou daar in kunnen staan, wat zegt dat figuurtje?
- >>> Bespreekt u het even met uw buur als u wilt.
- >>> Welke tekstjes heeft u zoal gehoord?

Mijn favoriete tekstballon is: 'Waar ben je bang voor?!'

Dit beeld is politiek bedoeld, geëngageerd. Die grote vuist kun je zien als het grote, lompe Rusland, dat het veel kleinere, verbijsterde Oekraïne bedreigt en wil overheersen. Of dichterbij huis: de Nederlandse overheid, die zo bang is voor uitkeringsfraude dat ze haar eigen burgers niet meer vertrouwt; of zo angstig is voor precedentwerking dat ze de slachtoffers van aardbevingsschade tegenwerkt. Of, werkgevers die migranten met tijdelijke arbeidscontracten proberen kort te houden en dreigen met ontslag. En zo kunnen we nog wel even doorgaan. Onderdrukking en geweld, het is van alle tijden, lees de Bijbel er maar op na. De Heilige Schrift is een door en door gewelddadig boek.* Maar naast alle ellende biedt het ondertussen ook uitzicht op oplossingen. Daar duiken we straks in.

We hebben het vanavond over elke keer als iemand van ons zijn of haar macht misbruikt om een ander eronder te houden of tekort te doen. Nu hoor ik u al denken: Zullen we het hier wel gezellig houden? Het zou toch over vrede gaan vanavond? Over al die ellende die we op tv zien, en dat we dan kunnen bidden dat het maar gauw overgaat? En over al die ellendelingen die andere mensen pijn doen, en dat we dan kunnen meeleven met hun slachtoffers? Gaan we zeker doen. Maar... de Vredesweek gaat ook, en eigenlijk vooral, over onze eigen verantwoordelijkheid. Over verantwoordelijkheid nemen voor wie je bent en voor wat je doet, in het groot en in het klein. Over jouw eigen kleine bijdrage aan vrede in onze wereld. Daarom is het thema van onze dienst: Vrede begint en eindigt bij jezelf. En dat geldt ook voor onvrede, die begint en eindigt ook bij jezelf.

We hebben nog een beeld, heel huiselijk. Het is een kunstwerk, een handgeknoopt tapijt. Het is van Jan Kath, een van oorsprong Duitse kunstenaar. Het heeft een geruststellende titel: *Gwen, Jep and Diana with Lily*. Diana is het meisje, Lily is de kat, onder de tafel. Het tapijt is gemaakt van wol en zijde op katoen, en het meet 375x250 cm. Het ligt niet bij Goed voor Goed op de grond, maar het hangt aan de wand in Museum Rijswijk, tijdens de Textielbiënnale. Het is gemaakt naar een bestaande foto. En elke fotopixel werd een knoop in het tapijt. Daar ben je dus wel even mee bezig.

Het is een, op het eerste gezicht, vredig tafereel van een gezin in Pennsylvania, dat zich liet fotograferen in hun huiskamer. Zoals u ziet, Gwen en Jep zijn hartstikke aardige mensen. Met een lief kind, en een schattige kat. En... ze hebben een *riesenhaft* schietgeweer in huis. Niet bedoeld om ermee op blikjes te schieten op de kermis. Het is gewoon een automatisch wapen. Gemaakt en bedoeld om mensen mee neer te maaien. Tatata. En kijk nou, wat ligt er nou op de bank, tussen vader en moeder? Een revolver, een taser, een mes? Ik weet het niet.

Ook dit beeld kan wel wat tekst gebruiken. Een ondertekening – en ook hier: ‘Waar ben je bang voor?!’ Want waar zijn deze mensen een hemelsnaam bang voor..?! Gewoon mensen als u en ik. En ik vermoed: hartstikke aardige mensen, ze staan direct voor je klaar. Daar wil je naast staan op de camping. Maar waarom zitten ze dan zo zwaar bewapend op de bank?

Dit beeld gaat niet over gekke Amerikanen, over Trump-stemmers – dit beeld gaat over ons allemaal. Zonder het in de gaten te hebben zijn wij tot de tanden toe bewapend. En die bewapening heeft een vorm: oordelen. Geen schietgeweren en pistolen, maar opvattingen en meningen over anderen. Oordelen, op dagelijkse basis. De hele dag door iets vinden van een ander: of ie deugt of niet. En daarmee de ander uitsluiten. En dat doen we... om ons te beschermen tegen die ander. We zijn namelijk bang voor die ander. Want die ander zou ons wel eens pijn kunnen doen. De meesten van ons hebben niet alleen maar goeie ervaringen met anderen. En je kunt maar beter voorkomen dat je nog meer nare ervaringen krijgt. Dus beschermen we onszelf, bewapenen we onszelf. Heel logisch, en heel menselijk. En wederom, lees de Bijbel er maar op na. Voor de problemen, en voor de oplossingen.

Zoals in de belevenissen van Jonathan en David: *En Jonatan deed zijn mantel af en gaf die aan David. Ook gaf hij hem zijn uitrusting, tot en met zijn zwaard, zijn boog en zijn koppelriem.* Wat gebeurt hier? Jonathan doet iets gevaarlijks. Hij laat zichzelf aan David zien. Hij doet zijn mantel af: kijk dit ben ik. En dan ontwapent hij zichzelf ook nog. Op zijn aller kwetsbaarst toont hij zich aan zijn nieuwe vriend. Jonathan vertrouwt de jongen... die net een reus had geveld, gedood en onthoofd. Een heftige jongen, die hij pas kort kent, die net bij Koning Saul en Jonathan in huis is genomen – een jongen die hij zo vertrouwt dat hij zich ontdoet van zijn mantel en al zijn wapens, zich durft te ontdoen van al zijn fysieke bescherming. Jonathan ontwapent zich, en zijn daad is ontwapenend. Hier ben ik, in al mijn kwetsbaarheid.

En zo ontstaat een vriendschap, het begin van een diepe liefde tussen twee mannen. Later, wanneer Jonathan is gesneuveld, zegt David over hem: ‘Ik hield zoveel van jou. Je was mijn broer, mijn beste vriend. Jij hield meer van mij dan een vrouw ooit van mij heeft gehouden.’ En die liefde begon... toen Jonathan zich durfde bloot te geven aan David, de reuzendoder.

Het andere fragment, dat Bram voorlas, komt uit het Nieuwe Testament. De vrouw die de zoom van Jezus' mantel aanraakt, en ter plekke geneest van haar jarenlange kwaal: 'Je geloof heeft je gered.' Welk geloof? Waar gelooft deze vrouw in? Ze gelooft dat alleen al het aanraken van de zoom van de mantel van Jezus haar zal genezen. 'Is er een dokter in de zaal?!' Dat kan dus niet, volgens de huidige medisch inzichten. Maar ach, laat het een placebo-effect zijn. Wat maakt het uit. Zoals elke dokter inmiddels weet: placebo's werken echt. En het is niet waar het hier om gaat.

Want hoe kunnen we dit lezen? Deze vrouw vertrouwt Jezus. Ze gelooft dat hij haar kan genezen, ze voelt welke kracht er van hem uitgaat. En het werkt. Jezus was zo bijzonder omdat hij op geen enkele manier bedreigend was (behalve voor de elite, daarover meer in de Lijdensweek). Hij was de kwetsbaarheid zelve. Toegankelijk, benaderbaar. In een samenleving waarin iedereen zich verschanste, liet hij zichzelf zien zoals hij was. Open en bloot. En de ultieme verbeelding daarvan kennen we: Christus vrijwel naakt aan het kruis. Dit is nou *de ultieme kracht van kwetsbaarheid*, al tweeduizend jaar.

Twee voorbeelden, van twee mannen, Jonathan, de zoon van Koning Saul, en Jezus, de zoon van een timmerman. Ze doen iets wat doodeng is. Ze laten zichzelf zien. In al hun kwetsbaarheid. Ze ontdoen zich van hun bescherming. En *zonder er op uit te zijn* winnen ze daarmee de liefde van anderen. In het geval van Jonathan de liefde van David. In het geval van Jezus van Nazareth de liefde van zijn volgelingen.

Daarmee is niet gezegd dat ze hun leven verzekerd zijn. Integendeel. Jonathan sneuvelt in de strijd met de Filistijnen, David kan niets voor hem doen. En hoe het met Jezus van Nazareth afloopt weten we allemaal, aan het kruis. Maar het gaat niet om hun dood – wat telt is hoe ze leefden, wat ze daarvan maakten – en hoe het ons kan inspireren, hoe het ons verder kan brengen.

Deze mannen (ja, sorry, de Bijbel, altijd maar weer mannen) ze sloten zich niet af, ze lieten de luiken niet neer, ze bouwden geen muren om zich heen. Ze verschansten zich niet, ze maakten zich niet groter dan ze waren. Ze durfden te leven, met alle risico's van dien. Ze reikten uit, durfden te vragen. Zoals Jezus: 'Wie heeft me

aangeraakt?’ Zijn leerlingen vinden het een stomme vraag: ‘Al die mensen dringen om ons heen! Dûh! Nogal logisch dat je dan wordt aangeraakt!’

Maar Jezus neemt z’n gevoel serieus, vertrouwt z’n intuïtie, hij voelde gewoon dat er iets bijzonders gebeurde – en stelt die ‘blonde’ vraag: ‘Wie was dat?!’ Jezus is niet bang om voor gek versleten te worden. Hij wil niet bang zijn, hij wil zichzelf niet afsluiten, hij wil zichzelf niet opsluiten. Hij staat stil, draait zich om en reikt uit.

‘Angst is een slechte raadgever.’ En toch laten we er ons –vaker dan goed voor ons is, en ook veel vaker dan we zelf in de gaten hebben– al te vaak door leiden. In de coronatijd hebben we kunnen merken wat er met ons kan gebeuren wanneer we met z’n allen bang zijn. Tegenstellingen lopen op, en je hebt zomaar ruzie en gedoe.

Deze dagen ook weer, alom hoor je over de ‘toenemende onvrede’. Mensen vertrouwen de overheid niet meer, de politiek niet meer, de media niet meer. Het is een en al ‘Hullie!’ Maar die overheid, die politiek, die media, dat zijn wij zelf! Wij kiezen die politici, wij benoemen die ambtenaren, wij consumeren die media. We houden dit met elkaar in stand – want de mensen die we de schuld geven van onze onvrede doen wat ze doen in onze opdracht.

Ik moet deze dagen steeds denken aan die ene, briljante opmerking van Jezus: ‘Wie van u zonder zonde is, werpe de eerste steen’. Zoek het niet buiten jezelf, projecteer het niet uit. Praat elkaar niet na, over hoe erg het allemaal is. Dat is zo frustrerend. Doe wat je zelf kunt doen, stap uit je machteloosheid. We willen allemaal vrede. De enige relevante vraag is: Wat kunnen we er zelf aan doen, wat kunnen we er met elkaar aan doen?

Het begint met het erkennen van onze angst. Benoemen waar we bang voor zijn, onze angst onder ogen zien. Wat ik ooit van Mark Rutte leerde, toen ik hem stomtoevallig sprak, op de Grote Markt in Den Haag, op een regenachtige ochtend. Het was in de tijd van MH17, en dit zei hij over mensen als Vladimir Poetin: ‘Ja, ik ben ook bang! Maar ik wil me er niet door laten leiden.’ Pas wanneer je je angst erkent, kun je er ook mee omgaan, mee dealen. Elk mens is bang. En elk mens doet regelmatig raar. En elk mens kan ineens naar doen. Maar weet een ding: niemand doet zomaar raar, of naar.

Wanneer iemand raar of naar doet, dan is er iets aan de hand. Waarschijnlijk is iemand dan bang. Gestresst, of gewoon gestoord. Natuurlijk, je kunt dan boos, of erger, terug gaan doen. Dat is een begrijpelijke, menselijke reactie. Want je schrikt, als iemand raar of naar doet. Maar binnen de kortste keren heb je ruzie en gedoe.

Mensen, je kunt maar een ding doen. Probeer de ander te ontwapenen. Hoe?! Ontwapen anderen – door zelf ontwapenend te zijn. Laat zelf je schild als eerste zakken. Ga in gesprek: ‘Hoe gaat het?’ Stel vragen: ‘Wat is er?’ Praat met elkaar: ‘Jeetje, vertel’ Houd de lijn open: ‘Joh, dat wist ik niet!’. Wat kan je nou gebeuren?

We gaan eindigen met het lied dat u zometeen in het Frans gaat horen.

In het Nederlands luidt de tekst:

Mijn ziel vindt rust en vrede bij God alleen, mijn heil komt van Hem.

Ja, bij God alleen vindt mijn ziel rust en vrede.

Dit Taizé-lied is gebaseerd op Psalm 62. Een psalm van David:

Vertrouw op God, te allen tijde, open voor Hem uw hart (Ps. 62:9a)

Durf erop te vertrouwen dat vrede mogelijk is. Vertrouw op die diepste diepte in uzelf. Daar, op de bodem van uw ziel, vindt u God – en de vrede van God.

God is heel dichtbij, vrede is in uzelf – is diep van binnen te vinden. Stel u open voor Gods genade, met heel uw hart. En stel u, gesterkt door Gods genade, open voor de ander.

En u zult het meemaken: dan is vrede binnen bereik.

Voor u, en voor ons allemaal.

Amen